

**Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság**  
**73. Pf. 632.903/2024/10.**

A Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság a

Budaházi Ügyvédi Iroda /ügyintéző: dr. Budaházi János ügyvéd – ügyvéd címe./ által képviselt **felperes** /felperes címe/ felperesnek – **HL**

a Lájér Ügyvédi Iroda /ügyvéd címe/ által képviselt **I.r. alperes** /I.r. alperes címe/ I. rendű és  
a **UniCredit Bank Zrt.**

dr. Tóth Eszter jogi előadó által képviselt **II.r. alperes** /II.r. alperes címe/ II. rendű alperes ellen  
- **Momentum Credit Zrt.**

**devizaszerződés érvénytelensége** iránt indított perében meghozta a következő

**V É G Z É S T:**

A másodfokú bíróság az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról szóló Lisszaboni szerződés 2009. december 1-ei hatályba lépésére tekintettel az EUMSZ 267. cikkében szabályozott /korábban 234. cikk/ előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti elő az Európai Unió Bíróságának:

1. A Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelv (1) és (7) cikkeiben foglalt célok megvalósulnak-e azáltal, hogy a fogyasztó által indított perben a fogyasztónak a fogyasztói kölcsönszerződés elsődleges tárgyára vonatkozó (árfolyamkockázati tájékoztató) tisztességtelen jellegére alapított kereseti kérelme esetén a vagyoni igényérvényesítést a követelés esedékességétől számított, a magyar Ptk által szabályozott 5 éves elévülési időhöz köti, figyelembe véve a DH1. és DH2. törvényeknek az elévülés nyugvását lehetővé tevő szabályait is, azonban a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó tisztességtelenség az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi, ezáltal a felmondás nem szüntetheti meg a szerződést és így az elévülés kezdőidőpontjaként a szerződéskötés időpontja az irányadó.
2. Az irányelvben foglalt célok megvalósulása érdekében jelentőséggel bírnak-e a fogyasztói igények elévülése szempontjából az elévülésre azok az EUB által meghozott döntések, illetve ennek folyományaként a magyar Kúria által meghozott, a magyar bíróságokra kötelező, vagy legalábbis követendő döntések, amelyek a fogyasztót abba a helyzetbe hozták, hogy felismerhette az általa kötött szerződés elsődleges tárgyának tisztességtelen jellegét. Ha erre

igénylő a válasz, tekinthetők-e ezen határozatok a tisztességtelenség megállapítására irányuló igényérvényesítés elévülése szempontjából kezdőidőpontnak, vagy csupán a szerződéskötés időpontjától ezen határozatok időpontjának meghozataláig az elévülés nyugodott.

3. A 2. pontban felsorolt döntések meghozatalának időpontján túl, figyelembe kell-e venni az elévülés kezdőidőpontjaként, vagy a szerződéskötés időpontjától az elévülés nyugvásának fennálltaig terjedő időpontnak a fogyasztó ezen határozatokról való tudomásszerzését.

4. A szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó tisztességtelenségre alapított fogyasztói igényérvényesítés esetén, ha az elévülés a szerződéskötés időpontjában kezdődik, indokolt-e annak lehetővé tétele, hogy a fogyasztó legkésőbb a fogyasztói szerződés futamidejének végéig érvényesíthesse az igényét, ha a futamidő a jelenlegi öt éves elévülési időt meghaladja.

A másodfokú bíróság az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali határozatának meghozataláig a per tárgyalását felfüggeszti.

A végzés ellen fellebbezésnek nincs helye.

## INDOKOLÁS

### 1. A tényállás:

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint *2008. február 14-én* a felperes és az I. rendű alperes között kölcsönszerződés jött létre, amely alapján az I. rendű alperes 5.100.000 forint kölcsönt nyújtott 360 hónap futamidőre, svájci frank alapon. A kölcsön lejárat dátuma ennek következtében *2038. február 15.* napja volt. A kölcsön folyósítására ingatlanfedezet nyújtása mellett került sor. A kölcsön biztosítékaul a település helyrajzi számú ingatlan szolgál. A kölcsönszerződést a 2008 január 21-én I. rendű alpereshez benyújtott kölcsönigénylelés és az annak mellékletét képező tájékoztató előzte meg. A kölcsönszerződés /nyilvántartási száma: 0831855/ 2008. február 14-én egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatba foglalásra került 43020-0/139/2008/0. szám alatt közjegyző helyettes település2i közjegyző helyettese, közjegyző1 által.

2012. május 17-én az I. rendű alperes a kölcsönszerződést felmondta arra való hivatkozással, hogy a felperes a havonta esedékes törlesztőrészeket megfizetésével 2011. november 15. napján késedelembe esett. A felperes lakcíméről 2012. június 15-én "nem kereste" jelzéssel érkezett vissza a kölcsönszerződés felmondása közjegyző2 közjegyző 11012/Ü/528/2012/2. számú tanúsítványa szerint.

A 2014. évi XL. tv. alapján lefolytatott elszámolás alapján az I. rendű alperes 2015. február 1-i fordulónappal 4,999,19 CHF összeget számított fel tisztességtelenül az „árfolyamrés” és az egyoldalú szerződésmódosítás miatt. Az erről szóló levele az I. rendű alperesnek 2015. április 15. napján kelt. Ezt követően a 2015. szeptember 8-án kelt levelében 2015. június 30-i fordulónappal már 0 Ft tisztességtelenül felszámított összeget tüntetett fel.

Az I. rendű alperes 2012. június 26. napján végrehajtási záradék kiállítását kérte a felperessel szemben, amely 2012. december 28-án kibocsátásra került. A végrehajtási eljárás jelenleg folyamatban van végrehajtó önálló bírósági végrehajtó előtt 039. v1491/2012/56. szám alatt.

2017. március 17-én az I. rendű alperes a II. rendű alperesre engedményezte a szerződésből fakadó követelését.

A per alapját képező keresetlevelét a felperes 2023. április 4-én nyújtotta be. A felperes keresetében elsődlegesen az I.r. alperessel 2008. február 14-én kötött kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítását kérte, valamint ezt követően annak érvényessé nyilvánítását úgy, mintha az árfolyamkockázatot felperesre telepítő szerződési feltétel nem is létezett volna. Az elszámolást az Európai Unió Bíróságának C-472/20. számú ítélete alapján kérte annak rögzítésével, hogy a felperes 2012. szeptember 5-én fennálló tartozása az I. rendű alperes felé 5.223.492 forint és kamata, amit a jogerős határozattól kezdődően vállal megfizetni. Kérte az előbbieket tűrésére kötelezni a II. rendű alperest.

A másodlagos kereseti kérelmében az érvénytelenség megállapítására, azösszezszerúségre és a tűrésre kötelezésre vonatkozó elemek változatlanok voltak, azonban nem a szerződés érvényessé nyilvánítását, hanem a 2014. évi XL. törvény 37. § (1) bekezdése szerinti hatályossá nyilvánítást kérte.

A felperes azért állította a szerződés érvénytelenségét, mert a tájékoztatási kötelezettség megsértése miatt a régi Ptk. 200. § (2) bekezdése, valamint a régi Hpt. 203. § (6) bekezdése és (7) bekezdése alapján semmis, továbbá az árfolyamkockázati tájékoztatás tisztességtelensége miatt szintén érvénytelen a régi Ptk. 209. §-a és 209/A §-a alapján.

Álláspontja szerint az árfolyamkockázati tájékoztatás nem teljesíti az Európai Unió Bíróságának C- 51/17. és C- 26/13. számú ítéleteiben foglalt követelményeit.

Az alperesek elévülési kifogására reagálva hangsúlyozta, hogy a DH2 törvény 37. §-a a jogkövetkezmények levonásával kapcsolatban megelőzi a Ptk. elévüléssel kapcsolatos szabályainak alkalmazását, bármi is az érvénytelenség oka. Emellett kiemelte, hogy semmisségre határidő nélkül lehet hivatkozni.

Az I. rendű és II. rendű alperesek ellenkérelmükben a kereset elutasítását kérték.

Mindketten előterjesztettek elévülési kifogást, amely szerint a felperes jogkövetkezmények levonására irányuló követelése elévült, még ha a perbeli kölcsönszerződés érvénytelen is lenne, amit mindketten vitattak. Az elévülés a felmondástól kezdődően is bekövetkezett, de a szerződés megkötésének időpontjától számított öt év is anélkül telt el, hogy a felperes az érvénytelenségből fakadó igényeit érvényesítette volna.

Érdemben is vitatták a felperesnek az érvénytelenséggel kapcsolatos jogállításait. Meggyőződésük szerint az árfolyamkockázati tájékoztatás a vonatkozó hazai és uniós joggyakorlatnak mindenben megfelelt.

Vitatták egyben a felperesösszezszerűségi számításait is.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.

Kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül az I. rendű alperesnek 396.87 Ft, a II. rendű alperesnek 255.000 Ft perköltséget fizessen meg. Megállapította, hogy a 306.000 Ft le nem rótt illetéket az állam viseli.

Az elsőfokú bíróság előre bocsátotta, hogy az azonos tárgyú, korábbi ítéleteiben foglaltakat azóta is töretlenül alkalmazza, ezért a jelen ítélet indokolása szükségképpen megegyezik a korábbi döntéseivel.

A keresetet ebben a jogvitában is azért utasította el, mert a felperes követelése – ha a szerződés tényleg érvénytelen is – elévülés miatt bírói úton nem érvényesíthető.

A felperes által állított okokból fennálló esetleges érvénytelenségről nem foglalt állást, mert az elévülés miatt azt szükségtelennek tartotta. Úgy látta, ha a perbeli kölcsönszerződés érvénytelen is a felperes által megjelölt okból, a felperesnek a jogkövetkezményekkel kapcsolatos kereseti kérelmei elévültek, az érvénytelenség megállapítására irányuló külön kereseti kérelme pedig emiatt érdemben alaptalan.

A felperesnek a perbeli szerződés érvényessé nyilvánítására irányuló követelésére is vonatkoznak az elévülés szabályai, és a Ptk. 324. § (1) bekezdése nem „pénzkövetelésről”, hanem általánosságban „követelésről” tesz említést. Vizsgálta, hogy semmisség esetén milyen „követelések” merülhetnek fel a felek oldalán. Ezzel kapcsolatban utalt az 1/2010 (VI. 28.) PK vélemény 2. pontjának azon következtetéseire, amely szerint az érvénytelenségnek kizárólag azon következményére lehet határidő nélkül hivatkozni, hogy érvénytelen ügyletre nem lehet jogot alapítani, a felek által célzott joghatások nem érhetők el. Az érvénytelenség további jogkövetkezményeit a bíróság csak a fél erre irányuló kérelme alapján, az elévülés korlátai között alkalmazza. Ugyanezt fogalmazza meg az EBH2010.2222. számú elvi döntés is.

Megállapította, hogy a hagyományos pénzköveteléseken túl a szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményeire irányuló követelés annak tartalmától függetlenül elévülhet. Hangsúlyozta, hogy azt a bírói gyakorlatot egyöntetűen elismeri, hogy a pénzkövetelés elévülhet, mégpedig semmisség esetén a szolgáltatás nyújtásának pillanatától. Ellentmondásos lenne, ha a bíróság abból indulna ki, az adott érvénytelen szerződés jogkövetkezményeinek levonásából fakadó követelések közül kizárólag a pénzkövetelés érvülhetne el, de az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására vonatkozó, általános jellegű követelés az elévülés szabályai alá nem esne. Így nem „csak” a szerződés hatálytalanságával kapcsolatos, egyik felet a másikkal szemben megillető, konkrét tartalmú szolgáltatás teljesítésére irányuló

követelés évül el, hanem már önmagában a szerződés hatálytalanságának megállapítására, jogkövetkezményeinek levonására irányuló, általános követelés is. Azon álláspont, amely szerint a jogkövetkezményi követelés nem csak akkor évülhet el, ha a felperes a túlfizetés visszatérítését is kéri, kitűnik a jelen bíróság 7.P.89.099/2020/41. és a Fővárosi Törvényszék 57.Pf.630.666/2022/12. számú ítéletét hatályában fenntartó, Gfv.VI.30.382/2023/3. számú, precedensképes kúriai határozatból is.

Vizsgálta ezért az elévülés kezdőidőpontját. Megállapította, hogy a semmisségi okok már a szerződéskötéskor is fennálltak, már akkor is a felperes által kifogásolt tartalommal rendelkezett a szerződés az árfolyamkockázati tájékoztatásról. Ebből csak az következhet, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására irányuló követelés rögtön a szerződéskötés pillanatában létrejön. Álláspontja szerint a 2014. évi XXXVIII. tv. (DH1 tv.) 1. § (6) bekezdése a perbeli követeltetéseket nem érinti, mert amikor a szerződés érvénytelen, a szerződés megszűnése fogalmilag nem értelmezhető. Nem értett egyet azzal az okfejtéssel, amely szerint az érvénytelenségből fakadó követelések a szerződés megszűnésével válnak esedékessé, mert a megszűnés fogalmilag a szerződés hatályvesztésével (hatályosságának elvesztésével) azonosítható, érvénytelen szerződést pedig eleve nem lehet hatályosnak tekinteni.

Az elévülés nyugvásáról (Ptk. 326. § (2) bekezdés) kifejtette, hogy arról nem lehet szó, mert azt a bírói gyakorlat csak akkor fogadja el, ha a követelés jogosultja nem volt minden olyan tény birtokában, amely tények alapján a követelések keletkezését, illetve pontos összegét megismerhette. Az elévülés nyugvására nem kerülhet sor akkor, ha a követelés jogosultjának az ismeretei közül nem a tények, hanem az azok jogi megítéléséhez szükséges jogszabályok, joggyakorlat ismerete hiányzik, vagy a jogosult az igényét megalapozó jogszabályokat máshogyan értelmezi.

Az elévülés nyugvására figyelembe vehető időtartam még akkor is csak a 2014. évi XXXVIII. törvény 1. § (7) bekezdése és 2014. évi XL. törvény 9. §-a által meghatározott időszak, ha az érvénytelenségből fakadó követelésekre ez a rendelkezés irányadónak lenne tekintendő. Az érvénytelen szerződés felmondása joghatást nem válthat ki, a felmondásnak az elévülésre sem lehetett semmilyen hatása, csak akkor, ha a bíróság már a szerződést érvényessé nyilvánította, amire csak az elévülés be nem következése esetén van lehetősége. Megállapította, hogy az elévülés megszakadására szintén nem utal perbeli adat. Megjegyezte, hogy ha a DH1 tv. 1. § (6) bekezdését úgy kellene esetlegesen értelmezni, hogy az érvénytelenségből fakadó követelések is csak az érvénytelen szerződés „megszűnésétől” kezdenének elévülni, az elévülés akkor is bekövetkezett volna. A felmondás 2012. május 17-ei bekövetkezése és a jelen per alapját képező keresetlevél benyújtása (2023. április 4.) között ugyanis szintén 5 évnél nagyobb idő telt el. A C-80/21 - C-82/21. számú ügyekben hozott EUB ítélet mellett is fenntartotta álláspontját, mivel a lengyel jog tartalma eltérő és jelen ügyre nem is vonatkozik.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetét akként értelmezte, hogy a szerződés érvénytelenségének megállapítását önállóan, az egyéb követelésektől függetlenül kérte. Figyelemmel arra, hogy a DH2 törvény 37. §-a is valódi tárgyi keresethalmazatnak tekinti ezt

a keresetet, mert bizonyos feltétel mellett a megállapítási kereset visszavontnak tekintéséről is szól, a megállapítási kereseti kérelemről is döntött, és azt is alaptalannak találta. A megállapítási kereset érdemi elbírálását nem az elévülés, hanem az zárta ki, hogy a DH2 törvény 37. §-ának (1) bekezdésében foglalt speciális szabály miatt a felperes a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítását önállóan nem kérhette. Mindezek alapján a teljes keresetet elutasította.

## **2. A felek álláspontja**

Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben a felperes nyújtott be fellebbezést, melyben elsődlegesen az ítélet keresete szerinti megváltoztatását, másodlagosan az ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra kötelezését kérte. Álláspontja szerint a perbeli kölcsönszerződés semmis. Az elsőfokú bíróság tévesen állapította meg, hogy a követelés elévült. Ezzel kapcsolatban utalt a C-609/19. és a C-776/19. és C-782/19. számú egyesített ügyben hozott EUB ítéletek sajtóközleményére, mely szerint, ha a fogyasztó nincs tudatában a kölcsönszerződésben alkalmazott valamely feltétel tisztességtelen jellegének, akkor a visszafizetésre vonatkozóan semmilyen elévülési idő nem írható elő. A felperes fellebbezésében idézte a C-472/20. számú EUB ítéletet, valamint a C-705/21. számú határozatot. Vitatta az elsőfokú bíróság azon állítását, hogy a bíróság azóta is töretlenül alkalmazza a PKKB 7.P.89.099/2020/44. számú elévülésre vonatkozó ítéletét. Ennek cáfolataként megjelölte a 37.P.301.664/2020/32/I., a Fővárosi Ítéltábla 13.Gf.40.187/2021/3-II., a Fővárosi Törvényszék 21.G.40.779/2021/39-I., a Fővárosi Ítéltábla 3.Pf.20.029/2022/9/II., 14.Gf.40.330/2022/9-II., 13.Gf.40.238/2021/5-II. számú és a 6.Pf.20.283/2023/5. határozatát.

A felperes az érvénytelenség jogkövetkezményeinek meghatározása tekintetében kiemelte, hogy az EUB előtt folyamatban van a C-630/2023. számú előzetes döntéshozatali eljárás, ami a bíróságok gyakorlata szerint előkérdése a jogkövetkezmények tekintetében hozandó ítéletnek.

A felperes ezt követően beidézte a PKKB 20.P.51.322/2022/48/II. számú közbenső ítéletében foglaltakat, melyben az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az abban a perben megállapított tényállás mellett a bank Zrt. árfolyamkockázati tájékoztatása nem volt megfelelő. A felperes hivatkozása szerint nem kapott megfelelő tájékoztatást az árfolyamkockázatról, ami a szerződés teljes érvénytelenségét eredményezi, a követelése nem évült el, ezért a kereset elutasításának nem lett volna helye. A felperes utalt arra is, hogy 2021. április 1-től „korlátozott precedens rendszer” él a bírósági jogszolgáltatásban, ezért az elsőfokú bíróságnak meg kellett volna indokolni, hogy miért tért el a Kúria által közzétett határozatoktól jogkérdés tekintetében.

Az I.r. alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg és érdemben helytálló döntést hozott, amit az elévülés tekintetében részletesen meg is indokolt. Fenntartotta az elsőfokú eljárás során előadottakat és a bizonyítási indítványait is. Kiemelte, hogy a felperes fellebbezésében továbbra sem vitatta az I.r. alperes által e körben előadott tényeket, és nem vezetett elő részletes indokolást arra vonatkozóan, hogy az elévülés miért nem következett be. Utalt arra, hogy a felperes által hivatkozott EUB C-776/19. és C-782/19. egyesített ügyre

részletesen kitért a Kúria a Gfv.30.430/2021/6. számú határozatában és nem találta azzal ellentétesnek az elévülés alkalmazását. Erre az álláspontra jutott a Kúria a Gfv.30.382/2023/3. számú ítéletében is, amivel a Fővárosi Törvényszék 57.Pf.630.666/2022/12. számú határozatát hatályában fenntartotta. Alperesi álláspontot támasztja alá a Fővárosi Törvényszék 67.Pf.634.005/2023/15. számú ítélete is, amit a Kúria a Pfv.VI.20.226/2024/12. számú határozatával hatályában fenntartott.

A II.r. alperes fellebbezési ellenkérelmében szintén az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte annak helyes ténybeli és jogi indokaira tekintettel. Változatlanul fenntartotta az elsőfokú eljárás során tett nyilatkozatait.

### **3. A jogvitában alkalmazandó hazai és közösségi jogszabályok, és annak tartalma:**

A Polgári Törvénykönyvről szóló a szerződéskötéskor /2008. február 14./ hatályban lévő 1959. évi IV. tv.:

200. § (1) A szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja.

209. § (1) Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.

234. § (1) A semmis szerződés érvénytelenségére – ha a törvény kivételt nem tesz – bárki határidő nélkül hivatkozhat. A semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség

237. § (1) Érvénytelen szerződés esetében a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani.

(2) Ha a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet nem lehet visszaállítani, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. Az érvénytelen szerződést érvényessé lehet nyilvánítani, ha az érvénytelenség oka – különösen uzsorás szerződés, a felek szolgáltatásainak feltűnő aránytalansága esetén az aránytalan előny kiküszöbölésével – megszüntethető. Ezekben az esetekben rendelkezni kell az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről.

321. § (1) Aki szerződésnél vagy jogszabálynál fogva felmondásra jogosult, e jogát a másik félhez intézett nyilatkozattal gyakorolja. A felmondás a szerződést megszünteti.

(2) Ha a felmondás nem azonnali hatályú, a törvényben vagy a szerződésben meghatározott felmondási idő elteltéig a szerződés fennmarad.

324. § (1) A követelések öt év alatt elévülnek, ha jogszabály másként nem rendelkezik.

(2) A főkövetelés elévülésével az attól függő mellékkövetelések is elévülnek. A főköveteléstől független mellékkövetelések elévülése a főkövetelést nem érinti.

326. § (1) Az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé vált.

(2) Ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az akadály megszűnésétől számított egy éven belül – egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetében pedig három hónapon belül – a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél, illetőleg három hónapnál kevesebb van hátra. Ezt a rendelkezést kell alkalmazni akkor is, ha a jogosult a lejárat után a teljesítésre halasztást adott.

327. § (1) A követelés teljesítésére irányuló írásbeli felszólítás, a követelés bírósági úton való érvényesítése, továbbá megegyezéssel való módosítása – ideértve az egyezséget is –, végül a tartozásnak a kötelezett részéről való elismerése megszakítja az elévülést.

(2) Az elévülés megszakadása, illetőleg az elévülést megszakító eljárás jogerős befejezése után az elévülés újból megkezdődik.

#### 2016. évi CXXX. törvény - a polgári perrendtartásról

346. § [Az ítélet tartalma]

(1) Az írásba foglalt ítélet bevezető részre, rendelkező részre, perorvoslati részre, indokolásra és záró részre tagolódik.

(2) A bevezető rész

a) a bíróság megnevezését,

b) az ügy számát,

c) a képviselet fajtájára utalással a felet képviselő személy nevét és lakóhelyét, székhelyét, képviselet hiányában a személyes eljárásra utalást,

d) a fél nevét és lakóhelyét, székhelyét,

e) a fél perbeli állását, és

f) a per tárgyának a megnevezését

tartalmazza.

(3) A rendelkező rész tartalmazza a bíróság döntése szerinti rendelkezést. A perorvoslati rész tartalmazza, hogy az ítélet ellen van-e helye fellebbezésnek, azt hol és mennyi idő alatt lehet benyújtani, továbbá a fellebbezési tárgyalás tartására irányuló kérelem szabályairól történő tájékoztatást.

(4) Az indokolás a bíróság által megállapított tényeket, a feleknek a per tárgyára vonatkozó kérelmét, illetve nyilatkozatát és azok alapjának rövid ismertetését, az érdemi rendelkezés tartalmára történő utalást, továbbá a jogi indokolást tartalmazza.

(5) A jogi indokolás tartalmazza az ítélet alapjául szolgáló jogszabályokat és szükség esetén azok értelmezését, a megállapított tényekre vonatkozó bizonyítékokat azokkal a körülményekkel együtt, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, a tények megállapításának egyéb körülményeit, továbbá azokat az okokat, amelyek miatt a bíróság valamely tényállítást nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a felajánlott bizonyítást mellőzte. *A jogi indokolás tartalmazza azokat az okokat is, amelyek miatt a bíróság jogkérdésben eltért a Kúriának a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától (a továbbiakban: a Kúria közzétett határozata), vagy az arra irányuló indítványt elutasította.*

2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről (DH1.tv.)

1. § (1) E törvény hatálya a 2004. május 1. napja és az e törvény hatálybalépésének napja között kötött fogyasztói kölcsönszerződésre terjed ki. E törvény alkalmazásában fogyasztói kölcsönszerződésnek minősül a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között létrejött deviza alapú (devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett) vagy forint alapú hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés, ha annak részévé a 3. § (1) bekezdése vagy a 4. § (1) bekezdése szerinti kikötést is tartalmazó általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel vált.

(6) A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény elévüléssel kapcsolatos szabályait a fogyasztói kölcsönszerződésből eredő követelések tekintetében úgy kell értelmezni, hogy e követelések a kölcsönszerződés fennállása alatt nem évülnek el, azok elévülése a szerződés megszűnésével kezdődik.

(7) A (6) bekezdés szerinti követelés elévülése e törvény hatálybalépésének napjától a 3. § (5) bekezdése és a 4. § (3) bekezdése szerinti külön törvényben meghatározott időpontig nyugszik.

2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről (DH2. tv.)

9. § A fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelés elévülésének a 2014. évi XXXVIII. törvény 1. § (7) bekezdése szerinti nyugvása az e törvény szerinti elszámolásnak a fogyasztóval való közlése napjáig, de legkésőbb 2015. december 31-ig tart.

37. § (1) E törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (a továbbiakban: részleges érvénytelenség) megállapítását – az érvénytelenség okától függetlenül – a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek – a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának – alkalmazására is kiterjedően kérheti. Ennek hiányában a keresetlevél, illetve a kereset érdemben – eredménytelen hiánypótlási felhívást követően – nem bírálható el. Ha a fél az érvénytelenség vagy a részleges érvénytelenség jogkövetkezményének levonását kéri, úgy azt is meg kell jelölnie, hogy a bíróság milyen jogkövetkezményt alkalmazzon. A jogkövetkezmény alkalmazására vonatkozóan a félnek a felek közötti elszámolásra kiterjedő és összecszerően is megjelölt, határozott kérelmet kell előterjesztenie.

2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról

24. § (1) A Kúria

- c) a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz,
- d) elbírálja a jogegységi panaszokat,

27. § (1) A Kúria kollégiuma az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében figyelemmel kíséri a bíróságok gyakorlatát, és véleményt nyilvánít a vitás jogalkalmazási kérdésekben. A joggyakorlat-elemző csoport vezetőjének felkérésére a kollégiumok közreműködnek a joggyakorlat-elemző munkában.

(2) Ha a jogalkalmazás egysége érdekében szükséges, az ítélőtábla és a törvényszék elnöke a Kúria érintett kollégiumvezetőjének javaslatot tesz arra, hogy a jogegység érdekében előterjesztett előzetes döntéshozatali indítvánnyal (a továbbiakban: előzetes döntéshozatali indítvány) jogegységi eljárást indítványozzon

41. § A jogegységi határozatnak – ha törvény kivételt nem tesz – a felekre és a terheltre kiterjedő hatálya nincs.

41/D. § (1) Ha a jogegységi panasz tanács megállapítja a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérést, dönt a bíróságokra kötelező értelmezésről és határozatában

- a) a panasszal támadott határozatot hatályában fenntartja, ha az eltérés indokolt volt;
- b) megállapítja az eltéréssel okozott jogsértést, de a panasszal támadott határozatot hatályában fenntartja, ha
  - ba) a panaszt olyan ügyben nyújtották be, amelyben törvény a bíróság eljárására legfeljebb ötnapos határidőt állapít meg,
  - bb) más törvény így rendelkezik

(5) Az (1) bekezdés alapján hozott határozat jogegységi határozat hatályú, azt a jogegységi határozatok közzétételére vonatkozó szabályok szerint a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

42. § (1) A jogegységi határozatot a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján (a továbbiakban: központi honlap) és a Kúria honlapján közzé kell tenni. A jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező.

2/2014. Polgári jogegységi határozat (2014. június 16.)

a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot – a kedvezőbb kamatmérték ellenében – korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, amelynek a tisztességtelensége főszabályként nem vizsgálható

[...]III.

1. A jogegységi tanács az 1. és 2. kérdésekre határozata rendelkező részének 1. pontjában összevontan adta meg válaszát, mivel azok összefüggnek. A Ptk. 209. § (1) bekezdése értelmében: „tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.” E rendelkezésből következően egyedileg megtárgyalta szerződési feltétel nem minősülhet tisztességtelennek. A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: Irányelv) 4. cikkének (2) bekezdését átültető Ptk. 209. § (5) bekezdése értelmében a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó törvényi rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek.

Az Európai Unió Bírósága a C–26/13. számú ügyben hozott ítéletében akként foglalt állást, hogy a „szerződés elsődleges tárgyát”, vagyis a „főszolgáltatást” megállapító szerződési feltételeknek azok tekintendők, amelyek a szerződést jellemző szolgáltatást határozzák meg. A 6/2013. PJE határozat 1. pontja szerint a deviza alapú kölcsönszerződések jellegadó sajátossága többek között az, hogy e szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forint kölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait. Önmagában azonban az, hogy az árfolyamkockázat viselésének szabályai a főszolgáltatás körébe tartoznak, nem zárják ki ezen szerződési rendelkezések tisztességtelenségének vizsgálatát, abban az esetben, ha e rendelkezések nem világosak, nem érthetőek – figyelemmel a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásokra is.

Az, hogy az adott szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése világos, ill. érthető-e, annak ellenére vizsgálható, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések túlnyomó többségét a Ptk.-nak a 2009. évi XXXI. törvénnyel történt módosítása előtt kötötték meg. A 2009. május 22-től hatályos hivatkozott módosítással ugyanis a szerződéskötések idején az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Társulási Megállapodás, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozás folytán már Magyarországon is irányadó Irányelv rendelkezései kerültek átültetésre. A módosított szabályozás épp az Irányelv rendelkezéseire tekintettel a Ptk. 209. § (4) bekezdéseként egy olyan rendelkezést iktatott be, mely szerint: „az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető”. Az Európai Unió Bírósága által a C–26/13. számú ítéletben kifejtettekből is következően a nemzeti bíróság a nemzeti jogrend valamennyi szabályát köteles figyelembe venni, és amennyire csak lehetséges, az adott területen alkalmazandó irányelv szövegének és céljának megfelelően értelmezni oly módon, hogy az Irányelv által követett céllal összhangban álló eredményre jusson, kivéve, ha az contra legem jogértelmezéshez vezetne (64. és 65. pontjai). Tekintve, hogy a magyar jog egyetlen 2009. május 22-e előtti szabályából sem vezethető le, hogy a nem megfelelően átültetett Irányelv érthetőségre, világosságra vonatkozó szabályai nem alkalmazhatóak, ezért az Irányelv alapján kell a vonatkozó szabályokat értelmezni.

Vizsgálni szükséges tehát, hogy az adott konstrukció egyik lényegi eleme, az árfolyamkockázat fogyasztók általi viselése világos, érthető szerződési feltétel volt-e.

A Ptk. 205. §-ának (3) bekezdése értelmében a felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek, és tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről. Ezt az általános együttműködési és tájékoztatási kötelezettséget fogyasztónak minősülő ügyféllel kötendő devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén – ide nem értve a pénzügyi lízingszerződést – a jelenleg már nem hatályos 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) 203. §-a akként konkretizálja, hogy a pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásul vételét az ügyfél aláírásával igazolja.

E rendelkezéseken túlmenően alapvető jelentősége van az Európai Unió Bírósága által a C–26/13. számú ügyben hozott ítéletben kifejtett azon követelménynek, hogy a fogyasztó számára ténylegesen lehetőséget kell biztosítani a szerződés összes feltételének megismerésére (67. pont), és a szerződéskötés következményeinek megismerhetőségére (70. pont). A fogyasztó alatt nem a konkrét fogyasztó értendő, hanem az „általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó” (74. pont). Azt pedig, hogy az ekként értelmezett fogyasztó képes volt-e értékelni az árfolyam változás rá nézve esetlegesen hátrányos gazdasági következményeit is, az Európai Unió Bírósága által a különmemű árfolyamok alkalmazása kapcsán kifejtettek analóg alkalmazásával kell megítélni. E szerint ezt „a releváns ténybeli elemek összességére tekintettel” kell megállapítani, vagyis ebből a szempontból nem csak a szerződés tartalmának, szövegének van jelentősége, hanem a szerződéskötés során „közvetett reklámnak és tájékoztatásnak” is (74. pont). Az irányelv 4. cikk (1) bekezdése, valamint az azt átültető Ptk. 209. § (2) bekezdése szerint is egy szerződési feltétel tisztességtelenségének megítélésekor a szerződés megkötésére vezető minden körülményt – így a kapott tájékoztatást is – figyelembe kell venni.

Abban az esetben, ha a szerződés szövegéből és a pénzügyi intézmény által nyújtott tájékoztatásból egyértelműen felismerhető volt az „átlagos fogyasztó” mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, és hogy az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa, a vizsgált kikötés tisztességtelenségét a Ptk. 209. § (5) bekezdésében foglaltakra tekintettel nem lehet megállapítani.

Amennyiben tehát a fogyasztó a jogszabály által előírt tájékoztatást megkapta, a kockázat feltáró nyilatkozatot aláírta, akkor azt – az ellenkező bizonyításáig – úgy kell értékelni, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül őt terhelő volta számára világos és érthető volt, illetve annak kellett lennie. A pénzügyi intézménynek kell bizonyítania, hogy a fogyasztó tájékoztatása ilyen módon megtörtént.

Amennyiben azonban az árfolyamkockázat korlátlan viselésének szerződési rendelkezése a fogyasztó számára a pénzügyi intézménynek felróható okból nem volt világosan felismerhető, illetve érthető, fennállnak a szerződés tisztességtelensége megállapításának a feltételei.

Előfordulhatott ugyanis, hogy a szerződés egyértelmű megfogalmazása, a megfelelő tartalmú kockázatfeltáró nyilatkozat ellenére a szerződéskötés során a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatás alapján a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az általa viselendő árfolyamkockázat nem valós, annak nincs reális valószínűsége, vagy az bizonyos mértékben korlátozott (van egy maximuma). Ez a helyzet akkor, ha a fogyasztó az árfolyamváltozás várható alakulásáról, maximális mértékéről a pénzügyi intézménytől, annak képviselőjétől konkrét, hitelt érdemlőnek tűnő, később azonban tévesnek, valótlannak bizonyult tájékoztatást kapott. Ebben az esetben a szerződés a nem megfelelő (téves, félreérthető, nem egyértelmű) tájékoztatással érintett rendelkezése tisztességtelen, amely a szerződés részleges vagy teljes érvénytelenségét eredményezi.

A nem megfelelő tájékoztatás tényét és azt, hogy ennek következtében a szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése számára nem volt világos és érthető, a fogyasztónak kell bizonyítania.

Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.015/2021/15. jogegységi hatályú határozata (2021. november 22.)

A 2/2014. PJE határozat 1. pontja azzal a kötelező értelmezéssel alkalmazható, amely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kezdveztlenül változhat, és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának, a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet.

2/2011. PK vélemény a fogyasztói szerződés érvényességével kapcsolatos egyes kérdésekről.

1. A bíróságnak hivatalból kell észlelnie, hogy a perbeli jogviszony fogyasztói szerződésnek minősül. Kétség esetén azonban a szerződés fogyasztói jellegének a bizonyítása a fogyasztót terheli.

1/2010. (VI. 28.) PK vélemény az érvénytelenség jogkövetkezményeiről

2. Az érvénytelenség általános jogkövetkezménye az, hogy az ilyen ügyletre nem lehet jogot alapítani, vagyis a felek által célzott joghatások nem érhetők el. Ez az a jogkövetkezmény, amelyet semmisség esetén a bíróságnak hivatalból kell alkalmaznia, illetve amelyre – ha törvény kivételt nem tesz – bárki határidő nélkül hivatkozhat. Megtámadhatóság esetén azonban ez az általános jogkövetkezmény is csak akkor alkalmazható, ha az arra jogosult a szerződést eredményesen megtámadta.

Az érvénytelenség további jogkövetkezményeit (1959. évi IV. törvény 237. §) – mind semmisség, mind megtámadhatóság esetén – a bíróság csak a fél erre irányuló kérelme alapján, az elévülés illetve elbirtoklás korlátai között alkalmazza.

3. Az eredeti állapot helyreállítása csak természetben történhet. Nem minősül az eredeti állapot helyreállításának az, ha valamelyik fél a kapott dologszolgáltatást csak annak pénzübeli egyenértéke megfizetésével tudná visszaszolgáltatni.

Gfv.VI.30.382/2023/3. A Kúria mint felülvizsgálati bíróság ítélete 2024. február 14.

[26] A Kúria leszögezi, bár a régi Ptk. 234. § (1) bekezdése alapján a semmis szerződés érvénytelenségére – ha a törvény kivételt nem tesz – bárki határidő nélkül hivatkozhat, és a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség, az érvénytelenség további jogkövetkezményeit (rég Ptk. 237. §) a bíróság csak a fél erre irányuló kérelme alapján, az

elévülés, illetve elbirtoklás korlátai között alkalmazza [Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 3. pont]. A DH2 tv. 2014. november 1-től hatályos 37. § (1) bekezdésének hatálybalépése óta a hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének megállapítását a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség következményeinek alkalmazására is kiterjedően kérheti. A szerződés érvénytelenségének megállapítására, egyben az érvénytelenség jogkövetkezményének levonására irányuló kereseti kérelem nem keresethalmazat, hanem egyetlen marasztalási, illetve jogalakítási kereset (Kúria Gfv.VII.30.758/2017/10.). Nem szükségszerű, hogy a bíróság egy ilyen tárgyú perben a kereset jogalapja tekintetében közbenső ítéletet hozzon.

[27] A perbeli deviza alapú kölcsönszerződésre vonatkozó speciális szabályozás, a DH1 tv. 1. § (6) bekezdése az elévülés kezdetét a szerződés megszűnéséhez, és nem a szerződésből eredő banki követelés érvényesíthetőségéhez köti. Aszerint ugyanis a régi Ptk. elévüléssel kapcsolatos szabályait a fogyasztói kölcsönszerződésből eredő követelések tekintetében úgy kell értelmezni, hogy e követelések a kölcsönszerződés fennállása alatt nem évülnek el, azok elévülése a szerződés megszűnésével kezdődik. Amennyiben a szerződés teljesítéssel szűnt meg, úgy ebben az időpontban értelemszerűen már a pénzügyintézetnek nincs követelése az adóssal szemben, azonnal hatályú felmondással való megszűnés esetén [rég Ptk. 321. § (1) bekezdés] azonban a szerződés megszűnése után értelemszerűen marad fenn követelés.

[40] Elévülési kifogás esetén az elévülés kérdésének vizsgálata – tekintettel arra, hogy elévült követelés bírósági úton nem érvényesíthető – megelőzi a követelés érdemi vizsgálatát. A fogyasztói kölcsönszerződésből eredő követelések elévülése – a speciális jogszabályi rendelkezés folytán egységesen – a szerződés megszűnésével kezdődik. A pénzügyintézet követelésének elévülésétől független a fogyasztó érvénytelenség jogkövetkezményének levonására vonatkozó igénye elévülésének a megtétele.

### **Az alkalmazandó közösségi jogszabályok:**

A Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről

#### **1. cikke**

(1) Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.

#### **7. cikke**

(1) A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.

Az Európai Unió Bíróságának esetjoga:

C-186/16. 2017. szeptember 20.

C-51/17 2018. szeptember 20.

C-227/18. 2018. november 8.

C-776/19-C-779/19 2021. június 10.

C-80/21-C-82/21 2022. szeptember 8.

### **Az előterjesztés indokai:**

A másodfokú bíróságban kétség merült fel az elévülés számítása vonatkozásában, mivel a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó tisztességtelen kikötés esetén az, az egész szerződés érvénytelenségét vonja maga után és az ilyen szerződés felmondása nem eredményezi a szerződés megszűnését. A szerződés megkötésétől jelen ügyben (2008. február 14.) a magyar Ptk. által biztosított 5 év már eltelt, és még a DH. törvények által az elévülés nyugvására biztosított lehetőségek sem nyújtottak olyan további határidőt (legkésőbb 2015. december 31.), amely során a fogyasztó a szerződésben az árfolyamkockázati tájékoztató tisztességtelenségét felismerhette volna. A Kúria által a 2/2014. Polgári Jogegységi Határozatban (2014. június 16.) az árfolyamkockázati tájékoztató „tisztességes” jellegére felállított kritériumok az EUB által meghozott későbbi döntésekben bővültek. Az árfolyamkockázati tájékoztató megfelelő kritériumaira több döntést is hozott az EUB (C-186/16, C-51/17, C-227/18.) így a fogyasztó nem is volt abban a helyzetben, hogy felismerhesse az általa kötött szerződés elsődleges tárgyának tisztességtelen voltát. Aggályossá vált tehát, hogy ilyen helyzetben a magyar Ptk. által meghatározott ötéves elévülési idő a szerződés megkötésétől számolva elegendő időt biztosít-e a fogyasztó számára a tisztességtelenség felismerésére és az igénye érvényesítésére, még abban az esetben is, ha a DH törvények biztosítottak lehetőséget az elévülés nyugvására.

Budapest, 2024. október 9.

dr. Juhász Krisztina s. k.  
Kinga s. k.

a tanács elnöke

dr. Nemoda Valéria s. k.

bíró

dr. Erményi

bíró